

رفتار نيك با زنان در اسلام

و حقوق زوجين

ناشر كانال تلگرام

اطيعوا الله واطيعوا الرسول

@islam_haja

جمع آوری عثمان موحّد

رفتار نیک با زنان و حقوق زوجین

❶ رفتار نیک با زنان

★ قال الله تعالى: وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ [النساء: 19]

خداوند می‌فرماید: و زندگانی کنید با زنان بوجهی پسندیده»

★ و قال تعالى: وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَقُورًا رَحِيمًا ۱۲۹- [النساء: 129].

و می‌فرماید: و هرگز نتوانید که میان زنان بعدالت رفتار نمائید، اگر چه نهایت رغبت کنید، پس کلا به آن دیگری تمایل نمائید که دیگری را معلق و بی‌بهرنوشت سازید، و اگر اصلاح کرده و پرهیزگاری نمائید، حقا که خداوند آمرزنده و مهربان است»

★ از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: خواهان رفتار نیک با زنان شوید. زیرا زن از استخوان پهلوی چپ آفریده شده، و کجترین استخوانهای پهلو بالاتر آنست، اگر خواسته باشی راستش کنی، می‌شکنی، و اگر بگذاری، همیشه کج است. پس در مورد زنان همدیگر را وصیت به خیر نمائید.

و در روایتی در صحیحین آمده که: زن مانند استخوان پهلو است، اگر راستش کنی، آنرا شکسته‌ای و اگر از آن استفاده کنی با کجی ایش از آن باید استفاده کنی.

در روایتی از مسلم آمده: زن از استخوانهای پهلو آفریده شده، که هرگز به هیچ شکل برای راست نمی‌شود، اگر از آن استفاده کنی باید با کجی از آن استفاده کنی و اگر بروی که راستش کنی، آنرا می‌شکنی و شکستن آن طلاق است».

(البخاری (3331)، و مسلم (1468)).

★ از عبد الله بن زمعه رضی الله عنه روایت است که: وی از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنید که خطبه می‌خواند و از ناقه صالح و کسی که آنرا پی نمود یاد کرده و فرمود: "از انبعت اشقاها" برای پی کردن آن مردی برانگیخته شد که در میان قومش محترم و عزیز، و در عین حال نهایت مفسد بود، و برای پی کردن آن بسرعت برخاست، سپس زنان را یاد نموده و در مورد بهان پند داد و فرمود: یکی از شما برخاسته، زنش را مانند غلامش می‌زند، و شاید در آخر روزش با او مقاربت کند، سپس آنها را در مورد خنده بهان از باد صدا دار، نصیحت نموده فرمود: که چرا یکی از شما از آنچه انجام می‌دهد می‌چندد؟».

(صحیح البخاری: 4942. مسلم 2855)

★ از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده که: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: هیچ مرد مؤمنی از هیچ زن مؤمنی بد نبرد، زیرا اگر اخلاقش را نمی‌پسندد، چیز دیگری را می‌پسندد. یا گفت: از غیر آن راضی می‌بُود». (صحیح مسلم 1469)

★ «از عمرو بن الاحوص الجشمی رضی الله عنه روایت است که: او در حجة الوداع از پیامبر صلی الله علیه وسلم بعد از اینکه حمد و ثنای او تعالی را گفته و پند داد و نصیحت کرد، شنید که می‌فرمود: آگاه باشید و در مورد زنان وصیت به خیر نمایید، زیرا آنها نزد شما اسیرند، شما از آنها هیچ چیزی را بجز استمتاع مالک نیستید، مگر اینکه عمل فحشاء را آشکار مرتکب شدند. اگر چنین کردند همبستری با آنان را ترک کنید، و باز آنها را بزنیید، زنی که نه چندان سخت باشد. اگر فرمان شما بردند، بر آنها راهی را جستجو مکنید. با خبر باشید، که همانا شما بر زنان تان حقی دارید، و زنان شما بر شما حقی دارند. حق شما بر آنان اینست که بر فرش شما کسانی را نشانند که از آنها بد می‌پرید، و در خانه تان به کسی اجازه ورود ندهند که شما از آنان متنفرید. و آگاه باشید که حق آنها بر شما اینست که به آنها در لباس بتهان و طعام بتهان نیکی و احسان کنید»

(صحیح الترمذی: 1163: حدیث حسن. صحیح است)

★ از معاویه بن حیده رضی الله عنه روایت است که: گفتم: یا رسول الله صلی الله علیه وسلم زنان ما بر ما چه حقی دارند؟ فرمود: چون طعام خوردی طعام بتهان دهی و چون لباس پوشیدی او را لباس بیوشانی، بصورت زن سیلی مزن و باو نگو خدا ترا زشت سازد، و جز در خانه از او دوری مکن». (أبو داود (2142) وأحمد (20022) اسناد صحیح)

★ از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: کاملترین مؤمنان از روی ایمان کسی است که اخلاقش بهتر باشد، و بهترین شما، بهترین شما با زنان بتهان هستند». (رواه الترمذی 1162) أبو داود (4682)، ، وأحمد (472 / 2) حدیث حسن صحیح.

★ از ایاس بن عبد الله بن ابی ذباب رضی الله عنه روایت است که: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: زنان را نزنید. عمر رضی الله عنه خدمت آنحضرت صلی الله علیه وسلم آمده گفت: که زنان بر شوهران بتهان دلیر شدند. همان بود که رسول الله صلی الله علیه وسلم در زدن بتهان اجازت فرمود. سپس زنان بسیاری به خانه‌های ازواج مطهرات آمده، از شوهران شان شکایت کردند، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: همانا زنان بسیاری به نزد اهل بیت محمد صلی الله علیه وسلم آمده، و از شوهران بتهان شکوه کرده‌اند. بدانید که آنان برگزیده گان شما نیستند». (رواه أبو داود 2146)، والنسائی فی ((السنن الكبرى)) (9167)، وابن ماجه (1985) بإسناد صحیح.

★ «از عبد الله بن عمر وبن العاص رضی الله عنه روایت است که: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: دنیا همه‌اش متاع است و بهترین متاع دنیا زن صالح است».

(صحیح مسلم 1467)

② مصارف خانواده

★ قال الله تعالى: وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ. [البقرة: 233].

خداوند می‌فرماید: «و بر پدر نفقه و پوشاک این زنان شیرده است بوجهی پسندیده»

★ وقال تعالى: ﴿لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ ۗ وَمَن قَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فليُنفقْ مِمَّا ءَاتاهُ اللهُ لا يَكُلِفُ اللهُ نَفْسًا إِلا مَّا ءَاتَهَا﴾. [الطلاق: 7].

و می‌فرماید: «باید صاحب وسعت از وسعت خود خرج کند و آنکه تنگ کرده شد بر او رزقش باید از آنچه خدا عطايش کرده خرج کند و تکلیف نمی‌کند خدا هیچکس را مگر حسب آنچه داده است».

★ وقال تعالى: وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِّن شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ [سبأ: 39].

و هم می‌فرماید: «و هر چه خرج کنید از هر جنس خدا عوضش را می‌دهد».

★ از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: دیناری است که در راه خدا صرف می‌کنی، و دیناری است که در آزادی بنده‌ای صرف می‌کنی، و دیناری است که بر مسکین صرف می‌کنی و دیناری است که به خانواده ات صرف می‌کنی، ثواب آنکه بر خانواده ات صرف می‌کنی فزونتر است». (رواه مسلم. 995)

★ «از عبد الله که برایش ابو عبد الرحمن هم گفته می‌شود، ثوبان بن بجدد آزاد شده رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت است که: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: بهترین دیناری که مرد به مصرف می‌رساند، دیناریست که برای خانواده‌اش صرف می‌کند، و دیناری است که بر ستورش در راه خدا صرف می‌کند، و دیناریست که بر یارانش در راه خدا صرف می‌کند». (رواه مسلم. 994)

★ «از ام سلمه رضی الله عنه روایت شده: گفتم: یا رسول الله صلی الله علیه وسلم آیا در مصارفی که بر فرزندان ابوسلمه می‌کنم، اجر داده می‌شود؟ نمی‌گذارم تا براست و چپ برای بدست آوردن قوت‌بشان بگردند، آنان فرزندان من‌اند. فرمود: بلی برای تو مزد آنچه که به آنها خرج می‌کنی داده می‌شود». (البخاری (1467)، و مسلم (1001)،

★ «از ابو مسعود بدری رضی الله عنه روایت است که: پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: هرگاه مردی برای دریافت رضای خداوند به خانواده‌اش مصرف نماید، برایش صدقه بحساب می‌آید». (البخاری (5351)، و مسلم (1002)،

★ از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: هر روزی که بندگان خدا صبح می‌کنند، دو فرشته فرو آیند، یکی از آنها می‌گوید: خدایا برای مصرف کننده عوض ده، و دیگری می‌گوید: خدایا مال ممسک و بخیل را تلف کن».

(بخاری (1442) و مسلم (1010))

③ حقوق زوجین

★ خانواده رکن اساسی جامعه است که اگر اصلاح شود، تمام جامعه اصلاح می‌شود و اگر فاسد شود، تمام جامعه فاسد می‌شود، لذا اسلام توجه زیادی به خانواده کرده و بر زن و مرد چیزهایی را واجب نموده است که سلامت و سعادت آنها را تأمین می‌کند.

بنابراین اسلام خانواده را همچون مؤسسه‌ای می‌داند که دو نفر (زن و مرد) در آن شراکت دارند و مرد مسئولیت آن را برعهده دارد:

☆ اللَّهُ مِيفرمايد الرَّجَالُ قَوَامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَ بِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ، فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ (نساء : 34)

«مردان بر زنان سرپرستند و در جامعه کوچک خانواده حق رهبري دارند و صيانت و رعايت زنان برعهده ايشان است بدان خاطر که خداوند براي نظام جامعه، مردان را بر زنان در برخي از صفات برترهائي بخشيده است و بعضي را بر بعضي فضيلت داده است، و نيز بدان خاطر که معمولا ً مردان رنج مي‌کشيند و پول بدست مي‌آورند و از اموال خود (براي خانواده) خرج مي‌کنند. پس زنان صالح آناني هستند که فرمانبردار اوامر خدا و مطيع دستور شوهران خود بوده و اسرار (زناشويي) را نگاه مي‌دارند؛ چراکه خداوند به حفظ آنها دستور داده است.»

★ اسلام براي هر يك از زن و مرد حقيقي را واجب کرده است که با رعايت آنها، استقرار و پايداري اين مؤسسه تضمين مي‌شود و هر يك از زن و شوهر را تشويق کرده است که وظيفه خود را انجام دهند و از کوتاهيهاي يکديگر چشم‌پوشي کنند.

① حقوق زن بر مرد

★ خداوند متعال مي‌فرمايد وَ مِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَ جَعَلَ تَبَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً (روم : 21)

و يکي از نشانه‌هاي دال بر قدرت و عظمت خدا اين است که از جنس خودتان همسراني را براي شما آفريد تا در کنار آنان بياراميد و در ميان شما و ايشان محبت و مهرباني انداخت.»

• محبت و رحمتي که بين زن و شوهر وجود دارد، بين هيچ دو نفر ديگري ديده نمي‌شود، خداوند سبحان دوست دارد که اين محبت و مهرباني بين زنان و شوهران تداوم پيدا کند، لذا حقيقي را براي آنان واجب کرده که رعايت آنها محبت و مهرباني را تداوم بخشيده و آنرا از نابودي حفظ مي‌کند،

★ خداوند متعال مي‌فرمايد وَ لِهِنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ (بقره : 228)

«و براي همسران حقوق و واجباتي است که بايد شوهران ادا بکنند همانگونه که بر آنان حقوق و واجباتي است که بايد همسران اداء بکنند به گونه‌اي شايسته»

این کلام با وجود اختصاری که دارد دربرگیرنده مفاهیمی است که بیان آنها نیاز به نوشتن کتاب بزرگی دارد. این قاعده‌ای کلی است و بیان‌کننده این است که زن در تمام حقوق با مرد مساوی است مگر دزیک مورد که خداوند آن را در آیه *وَلِلرَّجَالِ عَلَیْهِنَّ دَرَجَةٌ* «و مردان را بر زنان برتری است» بیان فرموده است. خداوند بزرگ شناخت حقوق و وظایف زنان را به عرف و عادت‌هایی که میان مردم درباره معاشرت و رفتار آنها با یکدیگر وجود دارد، محول کرده است، و شیوه عرف بین مردم تابع شرایع و عقاید و آداب و عاداتشان است، پس این جمله میزانی به مرد می‌دهد تا با آن رفتارش را با همسرش در تمام شئون و احوال زندگی بسنجد، پس اگر از او خواست کاری را انجام دهد به یاد می‌آورد که او نیز در مقابل همسرش وظایفی به عهده دارد. از ابن عباس روایت است من خودم را برای همسر می‌آرایم همچنانکه او خودش را برای من مزین می‌کند (ابن جریر (2/453). باسند صحیح

★ مسلمان واقعی به حقوقی که همسرش بر او دارد اعتراف می‌کند؛

به دلیل فرموده خداوند متعال می‌فرماید: *وَأَلْهَنَ مِثْلُ الَّذِي عَلَیْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ** و برای همسران حقوق و واجباتی است که باید شوهران ادا بکنند همانگونه که بر آنان حقوق و واجباتی است که همسران اداء بکنند به گونه‌ای شایسته».

★ و رسول الله ﷺ می‌فرماید آگاه باشید که همسرانتان بر شما حقی دارند همانطور که شما بر آنان حقی (ترمذی (2/315/1173)، ابن ماجه (1/594/1851) باسند حسن)

☆ مسلمان فهمیده همیشه تلاش می‌کند که حق همسرش را ادا کند بدون توجه به اینکه آیا حق خودش را دریافت کرده است یا نه، چون اسلام بر تداوم محبت و مهربانی بین زوجین و فرصت ندادن به شیطان برای پاشیدن بذر اختلاف بین آنان حریص است. از باب (الدین النصیحة) «دین نصیحت است» اکنون حقوق زن بر مرد را بیان می‌کنیم و پس از آن حقوق مرد بر زن را ذکر می‌کنیم، به امید اینکه زوجین از آن درس بگیرند و همدیگر را به حق و صبر وصیت کنند. (إن لنسائکم علیکم حقاً) «به راستی زنان شما بر شما حقی دارند»، حقوق زنان بر مردان عبارتند از:

① مرد با همسرش به خوبی معاشرت کند به دلیل فرموده خداوند متعال *وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ* (نساء: 19) و با آنان (زنان) به خوبی معاشرت کنید».

☆ و معاشرت خوب یعنی اینکه اگر غذا خورد به او نیز غذا بدهد، و اگر برای خود لباس خرید برای او هم لباس بخرد و اگر زن نافرمانی او را کرد، به روشی که خداوند برای تأدیب زنان مقرر کرده، او را تأدیب کند، به این ترتیب که نخست او را به روشی نیکو و بدون فحش و دشنام و حرف زشت نصیحت کند، پس اگر از او اطاعت کرد چه بهتر، در غیر اینصورت بستر خواب خود را از او جدا کند، اگر در این حالت از او اطاعت کرد چه بهتر، در غیر اینصورت او را بزند، ولی باید از زدن بر سر و صورت و ضربه شدید خودداری نماید، به دلیل فرموده خداوند متعال: *وَاللَّا تِي تَخَاقُونَ نُسُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْتُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَیْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا* (نساء: 34)

و زناني که از سرکشي و سرپیچی ایشان بیم دارید پند و اندرزشان دهید و اگر مؤثر واقع نشد از همبستري با آنان خودداري کنید و بستر خویش را جدا کنید و با ایشان سخن نگوئید و اگر بازهم مؤثر واقع نشد و راهي جز شدت عمل نبود آنانرا تنبیه کنید و کتک مناسبی بزنیید ، پس اگر از شما اطاعت کردند ترتیب سه‌گانه را مراعات دارید و از اخف به اشد نروید و جز این راهي برای تنبیه ایشان نجوئید و بدانید که بیگمان خداوند بلندمرتبه و بزرگ است»

و به دلیل فرموده رسول الله ﷺ که وقتی از او سؤال شد حق همسران ما بر ما چیست؟ فرمود: هرگاه غذا خوردی به او هم غذا بدهی، و هرگاه لباس خواستی برای او هم لباس فراهم کنی غذا و پوشاکش را فراهم کن، و به صورت او نزنی و به او ناسزا نگوئی و تنها در خانه بسترش را ترک کن». (صحیح أبي داود: 2142. حسن صحیح.

★ از نشانه‌های تکامل اخلاقی و رشد ایمانی مرد این است که با همسرش رفیق و نرم‌خو باشد دلیل فرموده رسول الله ﷺ: «کاملترین مؤمنان از لحاظ ایمان، خوش اخلاقت‌ترین آنان‌اند و بهترین شما کسانی هستند که برای همسرانشان بهترند» بنابراین احترام به زن نشانه کمال شخصیت (مسلمان) است و اهانت به او نشانه پستی و فرومایگی است.

(أبو داود (4682)، والترمذی (1162)، وأحمد (472 / 2) حسن است)

★ از جمله احترام به زن اینست که به پیرویی از پیامبر نسبت به او مهربان باشیم و با او بازی و شوخی کنیم؛ دلیل چون پیامبر با عایشه ملامت می‌کرد و با او مسابقه می‌داد تا اینکه عایشه گفت رسول الله ﷺ با من مسابقه داد از او پیشی گرفتم، بعد از مدتی گوشت بدنم زیاد شد چاق شدم پیامبر با من مسابقه داد و از من پیشی گرفت و فرمود: این به آن». (أبو داود (2578)، والنسائی (8944)، وابن ماجه (1979) وأحمد (26277) باسند صحیح

★ رسول الله ﷺ بازی کردن بجز با همسر را باطل می‌دانست و می‌فرمود: هر آنچه انسان با آن بازی کند باطل است مگر سه چیز: تیراندازی، اسب سواری، بازی با همسر، چون این سه واقعتاً‌اند». (صحیح جامع الصغیر (4543)، نسائی در «العشرة ق 2/74»، باسند صحیح)

② از حقوق زن بر مرد این است که در برابر اذیت و آزار او صبر کرده و از اشتباهاتش درگذرد به دلیل فرموده رسول الله ﷺ هیچ مرد مؤمنی نباید کینه زن مؤمنی را به دل بگیرد، چون اگر رفتاری را از او نپسندد، رفتار دیگری را از او می‌پسندد». (صحیح ، مسلم (2/1091/469).

★ در حدیثی دیگر می‌فرماید: هم دیگر را نسبت به رعایت حقوق زنان به خیر سفارش کنید، آنان از استخوان دنده آفریده شده‌اند. و کج‌ترین دنده‌ها بالاترین آنها است، اگر بخواهی آنها را راست کنی، آنها می‌پهنی و اگر به حال خود رها کنی همواره کج خواهد ماند، پس (نسبت به) زنان به خیر سفارش کنید». (البخاری (9/253/5186)، مسلم (1468 - 60 - 2/1091).

☆ بعضی از سلف گفته‌اند: «بدان که خوشرفتاری با زنان، دفع اذیت از آنان نیست بلکه عبارت است از اینکه به پیرویی از رسول الله ﷺ اذیت و آزار آنان را تحمل کرده و در مقابل کم‌هفتلی و خشم آنان صبر پیشه کنیم؛ چون رسول الله ﷺ سخنانش را تکرار می‌کرد یعنی

برای اولین بار سخنان او را اجرا نمی‌کردند و بعضی از آنها او را از روز تا شب ترک می‌کردند»
(مختصر منهاج القاصدين (ص 79، 78).

③ یکی دیگر از حقوق زن بر مرد این است که او را از هر چیزی که شرف او را لکه‌دار می‌کند و ناموس او را می‌شکند و به کرامت او لطمه می‌زند، محافظ کند و او را از بی‌حجابی و آرایش برای بیگانگان و اختلاط با مردان نامحرم منع کند، همچنانکه بر او (مرد) واجب است که به اندازه کافی وسایل و امکانات عفت را برایش فراهم کند و مراقبت کافی از او به عمل آورد و اجازه ندهد که از نظر اخلاقی و دینی فاسد شود و فرصت و مجال خارج شدن از اوامر خدا و رسول او و رویگردانی از حق را به او ندهد چون او سرپرست و مسئول زن است و وظیفه دارد از او نگهداری و مواظبت کند؛

★ زیرا خداوند متعال می‌فرماید: الرَّجَالُ قَوَامُونَ عَلَى النِّسَاءِ (نساء : 34)

«مردان سرپرست زنان هستند».

☆ و رسول الله ﷺ می‌فرماید: مرد سرپرست خانواده است و نسبت به آنان سؤال می‌شود». (بخاری (2/380/893)، مسلم (3/1459/1829).

④ حق دیگر زن بر مرد این است که ضروریات دین رابه او یاد دهد یا به او اجازه دهد تا در مجالس علم حضور یابد؛ چون نیاز زن به اصلاح دین و تزکیه روح کمتر از نیاز او به خوردن و آشامیدن نیست، به دلیل فرموده خداوند متعال: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ (تحریم : 6)

«ای مؤمنان، خود و اهل و خانواده خویش را از آتش دوزخی برکنار دارید که افزوزینه آن انسانها و سنگها است».

☆ همسر جزو اهل و خانواده است، و حفاظت او از آتش بوسیله ایمان و عمل صالح ممکن است و عمل صالح نیاز به علم و شناخت دارد تا ادای آن به شیوه‌ای مطلوب و مشروع ممکن باشد.

⑤ حق دیگر زن بر مرد این است که او را به برپاداشتن دین خدا و مواظبت بر نمازها امر کند به دلیل فرموده خداوند متعال: وَأَمْرُ أَهْلِكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطِبْرِ عَلَيْهَا (طه : 132)

«اهل خانواده خود را به برپایی نماز دستور بده و خود نیز بر اقامه آن ثابت و ماندگار باش»

⑥ حق دیگر زن بر مرد آن است که هنگام ضرورت و نیازبه او اجازه دهد از خانه‌اش خارج شود مثلاً اگر بخواهد در نماز جماعت حاضر شود یا به دیدن خانواده و نزدیکان یا همسایگانش برود به شرطی که او را به پوشیدن چادر و حجاب کامل توصیه کند و او را از آرایش و بی‌حجابی و استفاده از عطر و بوی خوش هنگام خارج شدن از خانه منع کند و از اختلاط با مردان و دست دادن با آنان و نگاه کردن به (برنامه‌های زشت) تلویزیون و گوش دادن به آواز و موسیقی منع کند.

7 حق دیگر زن بر مرد آنست که از فاش کردن اسرار و بازگو کردن عیوب او خودداری کند؛ چراکه مرد امین، مدافع و حامی زن است. و از مهمترین این اسرار، اسرار زناشوئی است، لذا پیامبر از افشای این اسرار نهی فرموده‌اند

به دلیل حدیث اسماء بنت یزید که گفت: نزد پیامبر بودم، و گروهی از زنان و مردان کنار او نشستند که فرمود «شاید بعضی از مردان و زنان اسرار زناشوئی خود را بازگو کنند؟ مردم ساکت شدند، گفتم بله، به خدا قسم ای رسول خدا! زنان این کار را می‌کنند و مردان هم این کار را می‌کنند، پیامبر فرمود: این کار را نکنید چون این کار مانند کار شیطانی نر است که شیطانی ماده را در راه می‌پند و در حالیکه مردم به آنها نگاه می‌کنند با او آمیزش می‌کند». (صحیح الترغیب: 2022). (آداب الزفاف 72).

8 حق دیگر زن بر مرد آن است که به پیروی از پیامبر در کارها با او مشورت کند بوی‌ژه در مواردی که مربوط به او و فرزندانشان می‌باشد، چراکه پیامبر با همسرانش مشورت می‌کرد و نظر آنان را قبول می‌کرد، از جمله مشورت پیامبر با همسرانش این بود که بعد از قرارداد صلح حدیبیه به اصحابش فرمود: «بلند شوید ذبح کنید و سپس سرهایتان را بتراشید» به خدا قسم تا سه بار این جمله را تکرار کرد، کسی از آنان بلند نشد، وقتی دید که هیچ کسی بلند نشد، (پیامبر) نزد ام سلمه (رض) رفت و رفتاری را که از مردم سر زده بود برایش تعریف کرد، ام سلمه گفت: ای پیامبر خدا! اگر این کار ذبح و تراشیدن سر را دوست داری بیرون برو و تا شتر خود را ذبح نکرده‌ای و آرایشگری را صدا زده‌ای که سرت را بتراشد با هیچ کس حتی یک کلمه حرف نزن، پیامبر بیرون رفت و تا این عمل را انجام نداد با هیچ کس از آنها صحبت نکرد. وقتی که اصحاب این وضعیت را دیدند، بلند شدند و ذبح کردند و سر همدیگر را تراشیدند، بطوری که نزدیک بود از روی ناراحتی (و سرعت کار) یکدیگر را بکشند» (بخاری 2732، 5/329/2731).

☆ به این صورت خداوند نظر ام سلمه همسر پیامبر را برای او مایه خیر قرار داد، برخلاف ضرب‌المثلهای ظالمانه‌ای که در میان مردم رواج دارد و آنها را از مشورت با زنان برحذر می‌دارند و می‌گویند، مشورت با زنان اگر سود داشته باشد به ویرانی یکسال واگر سود نداشته باشد به ویرانی تمام عمر منجر می‌شود.

9 - یکی دیگر از حقوق زن بر مرد آن است که بعد از عشاء فوراً نزد او برگردد و تا ساعات آخر شب به شب‌نشینی خارج از منزل مشغول نشود؛ چون این امر اگر موجب وسوسه و شک و تردید در دل زن نگردد، حداقل موجب تشویش و اضطراب او برای شوهرش می‌گردد. همچنین از جمله حق زن بر مرد این است که در خانه دور از همسرش شب را سپری نکند اگرچه هنگام نماز باشد تا حق او ادا کرده باشد. بدلیل رسول الله ﷺ طولانی شدن شب نشینی در عبادت عبدالله بن عمر و دوری از همسرش را بر او انکار کرد و فرمود «همانا همسر شما بر شما حق دارد». (بخاری 218/1975، 4/217)، مسلم (1159 - 182 - 2/813)، نسایی (4/211).

⑩ یکی دیگر از حقوق زن بر مرد این است که بین او هوی‌اش - اگر هوی داشت - در خوردن و نوشیدن و لباس و مسکن و شب‌گذرانی در بستر، عدالت برقرار کند و در این زمینه‌ها مرتکب ظلم و بی‌عدالتی نشود. چون خداوند این اعمال را حرام دانسته است، رسول الله ﷺ می‌فرماید: «اگر کسی دو زن داشته باشد و به یکی از آنها بیش از دیگری توجه کند روز قیامت در حالی می‌آید که یک طرفش کج است». (ترمذی (2/304/1150)، نسایی (7/63)،

• برادران مسلمان این بود حقوق همسران بر شما، پس در ادای آنها بکوشید و کوتاهی نکنید؛ چراکه رعایت این حقوق اسباب خوشبختی زندگی زناشویی و آرامش خانوادگی شما را فراهم کرده، و مشکلاتی را که باعث سلب آرامش و محبت و مهربانی شما می‌شود، از بین می‌برد، و به زنان یادآوری می‌کنیم که از تقصیر و کوتاهی شوهرانشان چشم‌پوشی کنند و در مقابل کوتاهی شوهرانشان، در خدمت کردن به آنها دریغ نورزند؛ چون با این کار، زندگی مشترک آنها با خوب و خوشبختی تداوم پیدا می‌کند.

② حقوق مرد بر زن

قال الله تعالى: الرَّجَالُ قَوْمُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَأَلْصَلِحَتْ قَتَبَتْ حَفِظَتْ لِلْعَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ. [النساء: 34].

خداوند می‌فرماید: «مردان سرپرستان زنانند. به سبب فضلی که خدا بعضی آدمیان را بر بعضی دیگر نهاده و به سبب آنچه خرج کردند از اموال خویش... پس زنان نیکو کار فرمانبردار در غیاب شوهرشان نگاه دارنده‌اند با نگهداشت خدا».

★ حق مرد بر زن بسیار بزرگ است، رسول الله ﷺ اهمیت آنرا در فرمایشات خود روشن کرده است. حاکم و غیره از حدیث ابوسعید روایت می‌کنند که پیامبر فرمود: (حق الزوج علی زوجته أن لو كانت به قرحة فاحستها ما أدت حقه) [1]

«حق شوهر بر همسرش آنقدر است که اگر زخمی بر شوهرش باشد و آنرا با زبانش پاک کند باز هم حق او را ادا نکرده است». (الترغیب والترهیب: 98/3). (النسائی (5386)،

★ زن خردمند و هوشیار زنی است که آنچه را خداوند و رسول او بزرگ دانسته‌اند بزرگ بداند و حق شوهرش را به خوبی ادا کند و در اطاعت از او کوشش نماید؛ چون اطاعت از شوهر موجب وارد شدن به بهشت می‌شود، رسول الله ﷺ می‌فرماید: «اگر زن نمازهای پنجگانه را بجا آورد و روزه رمضان را بگیرد و از زنا دوری کرده و از شوهرش اطاعت کند به او گفته می‌شود از هر دری از درهای بهشت که می‌خواهی داخل شو». (صحیح جامع: 660: صحیح. ابن حبان (4163)،

★ پس ای زن مسلمان دقت کن که چگونه پیامبر اطاعت از شوهر را از موجبات دخول به بهشت دانسته و آنرا در ردیف نماز و روزه قرار داده است، پس از او اطاعت کن و از نافرمانی او بپرهیز، چون نافرمانی از او، خشم خدای سبحان را به همراه دارد.

☆ رسول الله ﷺ می‌فرماید قسم به ذاتی که جانم در دست او است هر مردی که همسرش را به بسترش فراخواند و او سرپاز زند، ذاتی که در آسمان است از او ناراضی می‌شود تا وقتی که شوهرش از او راضی شود». (صحیح مسلم 1436) صحیح الجامع (7080)

★ پس ای زن مسلمان بر تو واجب است که در هر چیزی که شوهرت به شما امر می‌کند و خلا ف شرع نیست از او اطاعت کنی، البته با وجود این، از افراط و ورزیدن در فرمانبرداری بقدری که منجر به ارتکاب معصیت شود، دوری کن، چون اگر در مخالفت با شرع از او اطاعت کنی گناهکار میشوی.

★ از جمله فرمانبرداری در معصیت این است که مثلاً هنگام آرایش برای او در کندن موی صورتت از او اطاعت کنی چون رسول الله ﷺ زنی را که موی صورت زنان دیگر را می‌کند و زنی که موی صورتش کنده می‌شود را، لعنت کرده است. (بخاری 8/630/4886)، مسلم (3/1678/2125).

☆ یا در برداشتن روسری هنگام خروج از خانه، از او اطاعت کنی؛ چراکه شوهرت دوست دارد که به زیبایی شما در میان مردم افتخار کند،

رسول الله ﷺ می‌فرماید «دو دسته از امت من از اهل آتش‌اند که هنوز آنها را ندیده‌ام، دسته ای که شلاق‌هایی مانند دم گاو در دست دارند و با آن مردم را می‌زنند و دسته‌ای دیگر زنایی هستند که در عین اینکه لباس بر تن دارند، عریان هستند، از اطاعت خدا روی‌گردان هستند و مردم را بر این کار تشویق می‌کنند، سرهایشان را مانند کوهان شتر خرامان خمیده می‌کنند. این گروه از زنان داخل بهشت نمی‌شوند و بوی آن هم به مشامشان نمی‌رسد در حالی که بوی آن از فاصله فلان و فلان به مشام می‌رسد» (صحیح مسلم 2128)

★ همچنین بر زن حرام است که اگر شوهرش در زمان قاعدگی یا از طریق غیر مشروع قصد آمیزش جنسی با او داشت، از او اطاعت کند؛ چون پیامبر می‌فرماید: هر کس در زمان قاعدگی یا از غیر محل نسل با همسرش آمیزش کند یا نزد کاهنی برود و آنچه را (کاهن) می‌گوید تصدیق کند، به آنچه بر محمد نازل شده کافر شده است». (أبو داود (3904)، والترمذی (135)، والنسائی فی ((السنن الکبری)) (9017)، وابن ماجه (639)،

★ زن همچنین باید در رفتن به میان مردان و اختلاط و دست دادن با آنان از اطاعت شوهرش اجتناب کند، چون خداوند متعال می‌فرماید: وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ (احزاب: 53)

«هنگامی که از آنان چیزی از وسایل منزل خواستید از پس پرده از ایشان بخواهید».

☆ و رسول الله ﷺ می‌فرماید «از داخل شدن بر زنان بپرهیزید، گفته شد ای رسول خدا! نظرت درباره حمو (نزدیکان شوهر مانند برادر و پسر برادر و عمو و پسر عمو و مانند آنها) چیست؟ فرمود: حمو مرگ است». (بخاری 9/330/5232)، مسلم (4/1711/2172)، ترمذی (2/318/1181).

★ پس هر چیزی را که مخالف شرع پروردگار است بر این قیاس کن، لذا به آنچه تو را به اطاعت از همسرت مجبور می‌کند فریب مخور، بطوریکه در گناه هم از او پیروی کنی، چون اطاعت در معروف است، و در نافرمانی خالق نباید از مخلوق پیروی شود.

② حق دیگر شوهر بر همسرش این است که ناموس او را حفظ و از شرف خود مواظبت کند، و از مال و فرزندان و دیگر شئونات منزل همسرش پاسداری نماید. به دلیل فرموده خداوند متعال *فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ* (نساء: 34)

پس زنان صالح آنانی هستند که فرمانبردار اوامر خدا و مطیع دستور شوهران خود بوده و اسرار زناشویی را نگه می‌دارند چراکه خداوند به حفظ (آنها) دستور داده است.

★ و رسول الله ﷺ می‌فرماید «وزن در خانه شوهرش نگهدار و در برابر زیردستانش مسئول است» (بخاری . 2558)

③ حق دیگر مرد بر زن آن است که زن خود را برای شوهرش بیاراید و همیشه در رویش بخندد و عبوس نباشد و خودش را طوری نشان ندهد که شوهرش از او بدش بیاید،

بدلیل از حدیث عبدالله بن سلام روایت کرده که پیامبر فرمود: «بهترین زنان زنی است که وقتی به او نگاه می‌کنی، تو را خوشحال و وقتی که به او امر می‌کنی تو را اطاعت کند و در غیاب تو حافظ خود و مال شما باشد». (صحیح الجامع 3299)

★ بسی جای تعجب است که زن در خانه خود و در کنار همسرش به خودش نرسد، ولی هنگام خارج شدن از خانه در آراسته کردن خود مبالغه کند بطوریکه در مورد او این گفته صادق است که: (میمون خانه و آهوی خیابان) است پس ای بنده خدا! درباره خود و شوهرت از خدا بترس که شوهرت مستحق تکریم مردم به زینت و آرایش تو است، و پرهیز کن از اینکه خود را برای مردان نامحرم بیارایی؛ چون این کار نوعی بی‌حجابی و حرام است.

④ حق دیگر مرد بر همسرش آن است که در خانه بماند و بدون اجازه شوهرش خارج نشود حتی اگر برای رفتن به مسجد باشد. به دلیل فرموده خداوند متعال *وَ قَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ* (احزاب: 33) و در خانه‌هایتان بمانید.

⑤ یکی دیگر از حقوق مرد بر زن اینست که بدون اجازه شوهرش کسی را به خانه راه ندهد، به دلیل فرموده رسول الله ﷺ حق شما بر زنان آن است که ناموستان را حفظ کنند و کسی را که دوست ندارید به خانه‌هایتان راه ندهند». (صحیح الجامع 7880) حسن است

⑥ حق دیگر مرد بر زن آن است که از دارایی شوهرش مواظبت کند و بدون اجازه او آن را صرف نکند، به دلیل فرموده رسول الله ﷺ «زن نباید از مال شوهرش مصرف کند، مگر اینکه شوهرش به او اجازه دهد، گفته شد حتی غذا؟ فرمود: آن بهترین اموالمان است». (ترمذی (3/293/2203)، ابوداود (9/478/3548)، حسن است

★ بلکه حق شوهر بر همسرش این است که حتی از مال شخصی خود هم بدون اجازه شوهرش مصرف نکند. به دلیل فرموده رسول الله ﷺ «زن نمی‌تواند در مال خودش تصرف کند مگر به اجازه شوهرش» (اسلسله الصحیحة، 775) (الفوائد 2/182/10)،

7 حق دیگر مرد بر زن آن است که در حضور شوهرش روزه سنت نگیرد مگر اینکه به او اجازه دهد؛ به دلیل فرموده رسول الله ﷺ جایز نیست که زن در حضور شوهرش روزه بگیرد مگر به اجازه او». (بخاری خ (9/295/5195).

8 حق دیگر مرد بر زن آن است که وقتی زن از مال خود برای خانه یا فرزندانش مصرف می‌کند بر شوهرش منت نگذارد چون منت نهادن اجر و پاداش را از بین می‌برد، بدلیل خداوند متعال می‌فرماید يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى (بقره : 264)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید بذل و بخششهای خود را با منت نهادن و آزار رساندن پوچ و تباه نسازید».

9 حق دیگر مرد بر زن آن است که به کم راضی شود و به آنچه موجود است قناعت کند و چیزی را که خارج از توان شوهرش است از او نخواهد، بدلیل خداوند متعال می‌فرماید : لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ وَ مَن قَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلَْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ ۗ لَا يَكْلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ ۗ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا (طلاق : 7)

«آنان که دارا هستند از داری خود برای زن شیرده به اندازه توان خود خرج کنند و آنان که تنگ دست هستند از چیزی که خدا بدیشان داده است، خرج کنند. خداوند هیچ کسی را جز بدان اندازه که بدو داده است مکلف نمی‌بازد، خداوند بعد از سختی و ناخوشی، گشایش و خوشی پیش می‌آورد».

10 حق دیگر مرد بر زن آنست که فرزندانش را به خوبی تربیت کند و در حضور شوهرش از فرزندانش ناراحت نشود و بر آنها دعای شر نکند و آنها را دشنام ندهد چون این کار باعث ناخرسندی شوهرش می‌شود. بدلیل رسول الله ﷺ می‌فرماید: «هرزنی که شوهرش را در دنیا اذیت کند، همسرش از حوریان بهشتی می‌گوید : خدا ترا بکشد او را اذیت نکن، او موقتاً نزد تو است و پس از اندکی تورا ترک می‌کند و به سوی ما می‌آید».

(ترمذی باسند صحیح (2/320/1184).

11 حق دیگر مرد بر زن آن است که با پدر و مادر شوهر و نزدیکان او خوش برخورد باشد؛ زیرا زنی که با پدر و مادر و نزدیکان شوهرش بدی کند در واقع به شوهرش بدی کرده است.

12 - حق دیگر مرد بر زن آن است که هرگاه شوهرش او را به بستر خودش فراخواند، امتناع نرزد، به دلیل فرموده رسول الله ﷺ «هرگاه مرد از همسرش خواست تا در بسترش حاضر شود و همسرش امتناع ورزید و شوهرش از او خشمگین شد، ملائکه تا صبح او را لعنت می‌کنند». (بخاری (9/294/5194)، مسلم (2/1060/1436)،

★ و در حدیثی دیگر می‌فرماید: «هرگاه مرد همسرش را برای نیازش فرا خواند، باید نزد او برود اگرچه بر تنور باشد مشغول پخت و پز باشد» (ترمذی باسند صحیح (2/314/1170)).

①③ حق دیگر مرد بر زن آن است که از افشای اسرار خانوادگی خودداری کند. از مهمترین اسراری که زنان در پوشیده نگه داشتن آن سهل انگاری می‌کنند و آنرا فاش می‌کنند اسرار بستر و کارهایی است که زن و مرد در بستر انجام می‌دهند، در حالیکه پیامبر از این کار نهی کرده است: از اسماء بنت یزید روایت است که گفت: نزد پیامبر بودم و زنان و مردانی هم دور او نشسته بودند پیامبر فرمود «شاید در میان شما مردی باشد که آنچه را با زنش انجام داده بگوید، و یا زنی باشد که آنچه را با شوهرش انجام داده تعریف کند؟! مردم ساکت شدند، گفتم: به خدا قسم ای رسول الله! زنان این کار را می‌کنند و مردان هم این کار را می‌کنند، پیامبر فرمود: این کار را نکنید چون این کار مانند کار شیطان نری است که شیطان ماده‌ای را در راه می‌بیند و در حالیکه مردم به آنها نگاه می‌کنند با او آمیزش می‌کند». (آداب الزفاف [72]، ا حمد با سند صحیح (16/223/237)).

①④ حق دیگر مرد بر زن آن است که بر تداوم و گذراندن زندگی با او حریص باشد و بی مورد از او تقاضای طلاق نکند. بدلیل از ثوبان روایت است که پیامبر فرمود «هر زنی که بدون سبب از شوهرش تقاضای طلاق کند، بوی بهشت بر او حرام است». (صحیح: [الإرواء 2035]، ترمذی (2/329/1199)، ابوداود (6/308/2209)).

☆ و در حدیثی دیگر می‌فرماید «زنانی که خلع می‌کنند (تقاضای طلاق می‌کنند) منافق اند». (سلسله الصحیحه 632]، ترمذی (2/329/1198)).

★ ای زن مسلمان این بود حقوق شوهرت بر تو؛ پس لازم است که با تمام توان در ادا آنها تلاش کنی و از کوتاهی شوهرت در حق خودت چشم‌پوشی کنی؛ چون با این کار محبت و رحمت پایدار می‌ماند و خانواده‌ها اصلاح می‌شوند و با اصلاح خانواده‌ها جامعه اصلاح می‌شود.

★ بر مادران واجب است بدانند که از جمله وظایف آنها این است که دخترانشان را به حقوق شوهرانشان آشنا کنند، و هر مادری باید قبل از رفتن دخترش به خانه شوهر این حقوق را به او یادآور شود؛ چون سنت زنان سلف همین بوده است.

☆ عمرو بن حجر پادشاه کنده از ام ایاس بنت عوف شیبانی خواستگاری کرد، وقتی که زفاف فرا رسید مادرش امامه بنت حارث در تنهایی او را وصیت کرد و پایه‌های زندگی مشترک سعادت‌مند و وظایف او نسبت به شوهرش را برایش شرح داد و گفت: ای دخترم: اگر وصیت به خاطر رعایت ادب، ترک می‌شود، آنرا به خاطر تو ترک می‌کردم، اما وصیت یادآور غافل و یا ورع‌اقل است، و اگر زنی پیدا می‌شود که به خاطر ثروتمند بودن پدر و مادرش و نیاز آنها به او، از شوهر بی‌نیاز شود، تواز همه زنان بی‌نیازتر می‌شود. ولی باید بدانی که زنان برای مردان و مردان برای زنان آفریده شده‌اند.

ای دخترم! تو از محیطی که در آن متولد شده و پرورش یافته‌ای جدا می‌شوی، و کاشانه‌ای را که در آن بزرگ شده‌ای پشت سر می‌گذاری و به آشیانه‌ای می‌روی که آن را نمی‌شناسی و هم‌نشینی را خواهی داشت که بدان الفت نگرفته‌ای و او مالک و مراقب تو خواهد بود، پس برای او کنیزی باش تا او هم برای تو غلامی فرمانبردار باشد، و در برابر او همواره خصلت را حفظ کن که برایت ذخیره و اندوخته‌ای خواهد شد :

★ با قناعت به وی، در برابر او تسلیم باش و به وی دل سپار، و از او فرمانبرداری کن، و گوش شنوا داشته باش.

★ مواظب چشم و بینی او باش، تا چشم او بر زشتی‌ای از تو نیفتد، و از تو به مشامش نرسد مگر بهترین بوها.

★ مواظب وقت خواب و غذایش باش؛ چون گرسنگی پی در پی، آتش غضب را شعله‌ور می‌کند، و پریدن خواب چشم را برمی‌انگیزد.

★ از ثروت و دارایی او نگهداری کن و زبردستان و خانواده‌اش را مورد لطف و عنایت خود قرار بده، چون ملاک امر در مال، حسن تقدیر، و در خانواده، حسن تدبیر است.

★ از دستور او سرپیچی، و اسرار او را فاش مکن، چون اگر با او مخالفت کنی آتش خشم در سینه‌اش برافروزی، و اگر سر او را فاش کنی از خیانت و غدر او ایمن نخواهی شد، از خوشحالی نزد او هنگامی که ناراحت است و همچنین از افسردگی در نزد او هنگامی که خوشحال است، پرهیز کن. [فقه السنة (2/200). ص

★ ربنا هب لنا من أزواجنا و ذریاتنا قرۃ أعین واجعلنا للمتقین إماما

: پروردگارا! برای ما از همسران و فرزندانمان روشنی چشمانعنایت کن و ما را برای متقیان امام قرار ده.

● تهیه شده در کانال تلگرام اطیعواالله واطیعواالرسول @islam_haja

★ جمع آوری عثمان موحد★

● شماره (73)_ (1) __ رجب (1442)